

I. N. 7.

DISPUTATIO THEOLOGICA

De

DEFENSIONE JEHOSUÆ,
CONTRA SATANAM.

Ex

ZACH. III. vers. 1. & 2.

Quam,

DIVINA AUXILIANTE GRATIA:

CUM CONSENSU ET APPROBATIONE VENER. AM-
PLISSIMÆQUE FACULTATIS THEOLOGICÆ, IN RE-
GIA UNIVERSITATE ABOENSI.*Ante introductionem suam ad Professionem Theol.**Extraordinariam,*

Publicæ disquisitioni submittet,

JOHANNES GEZELIUS, J. Fil.

S. Theol. Licentiat.

RESPONDENTE

JOHANNE HEDBERGIO,
Wesmanno.

IN AUDITORIO MAJORI,

A. d. XXII. Aprilis.

ANNO CHRISTIANO MDCLXXVI.

23

A B O Æ,

CELSISSIMO ILLUSTRISSIMOQUE

COMITI AC DOMINO,

DN. P E T R O Brabe/

COMITI IN Wisingsborg/

LIB. BARONI IN Cajana/

DOMINO IN Riddboholm/ Lindholm/

Brachelinna ET Bogesund/ &c.

SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS REGNIQUE
SVEO-GOTHICI SENATORI SUPREMO, AC
DROTZETO; NEC NON WESMANNIÆ, MON-
TANORUM ET DALECARLIÆ IUDICI PRO-
VINCIALI: REGIÆQUE ACADEMIÆ
ABOENSIS CANCELLARIO
MAGNIFICENTISSIMO.

VITAM ET FELICITATEM!

ILLUSTRISSIME COMES.

Ummorum Heroum magnitudinem, qui hujusmodi cultu litterario venerari cupiunt, illam ex consuetudine, ipsoque submissionis affectu, natam sibi sentiunt normam, ut non nisi multorum foliorum libros Magnatibus offerant, paucorum vero verborum sermone ILLOS alloquantur.

Si illam cujuspiam excellentia, strictam jubeat esse regulam, jubet certe fastigium Illustrissimæ TUÆ Celsitudinis; adeoque a prima istius legis parte, non levi temeritate hanc nunc facturum essem exceptionem, si solum invitasset Indulgentissima TUA Bonitas, & non ad eandem me cogeret benigna TUA, de qualibuscunque meis laboribus, ordinatio. Postquam enim DIVINA disponente Providentia, & annuente Clementia Sacræ REGIÆ Majestatis, ita mecum agere voluit Illustrissima TUA Celsitudo, ut cum R:^{mo} Parente meo, operi Biblico omnem navarem operam: vidi mihi per plures annos non dari occasionem, publica confessione testandi animum meum devotissimum gratissimumque propter summa TUA in me Beneficia. Verecundum itaque ex tenuitate scripti timorem, superavit impetuosum desiderium agendi quomodocunque gratias. Hoc itaque exile, sive primitiarum sive speciminis nomine, Celsitudini TUÆ offero; & inde parvitati sperans veniam, quod paucissimorum dierum labo-

laborem operi graviori, TUA voluntate imposito, subtraxerim. Laudes Illustrissimæ TUÆ Celsitudinis in alma hac Universitate per quater novem annos celebratas, ego in illa novus, pia mente suspicio, quoniam nunc verbis exponere non possum. Votum, cui semper relictus locus, negligere nunquam debeo. DEUS ter Optimus, Maximus, Celsitudinem TUAM diu incolumem præstet, in summum Augustissimi REGIS, regniqve Sveo-Gothici usum! ac quod omnino addere debeo: Velit DEUS Illustrissimam TUAM Celsitudinem, felici ac diuturna vita nobis servare, ut ex cura TUA de labore sacro, in salutem Ecclesiæ CHRISTI Septentrionalis, inchoato, deque illo perficiendo, tanta diu superstes fruaris gloria, quantam optimus hujus seculi, piissimusqve in Imperio Germanico Princeps, per ERNESTINA sua sibi adqvifivit! Ita voveo,

ILLUSTRISSIMÆ TUÆ CELSITUDINI

ABOÆ

15. Aprilis

ANNO

MDC LXXVI.

*humillima devotione
addictiss.*

JO. GEZELIUS. J.F.

PRO O E M I U M.

Vamquam ea erat, Lector Benevole, exerci-
tationis hujus Academica, occasio, ut in scri-
bendo parum, in eligendo vero argumento,
minus temporis mihi sumere potuerim; fore
tamen spero ut pro aequitate Tua, non ali-
enam a temporibus nostris, judices conside-
rationem defensionis Jehosuae contra Sa-
tanam, divinitus per Zachariam revelatae; licet in hac brevi-
tate persequi non liceat ea quae scribi debebant. Vix enim ho-
mo pius est, cui non summe necessarium sit ac volupe, quovis
modo ex armario spirituali, animum suum nunc parasse, contra
Satanæ artes & vexationes. Adeoque nec minoris utilitatis e-
rit, vera fiducia potentiam Dei, meritumq; ac victorias Jesu no-
stri intuendo, etiam illud medium repellendi Satanam perspicere,
quod & divina sapientia, Filius Dei, & Angelica prudentia Mi-
chaëlis, suo exemplo ac prospero eventu, nobis commendarunt. Est
& ex nominis Zachariae etymo, insignis consolationis observatio,
quam quoque annis ab hinc unum de triginta felici omine, pro-
xime ante finitum triginta annorum bellum, pius in Zachariam
Commentator tempestive adhibuit. Zechar jah notat eum qui
Domini recordatur, in presenti bellorum tempestate, inter hostes
nostros, Illi in curribus, & illi in equis, sed nos nominis Domi-
ni Dei nostri recordamur; hi incurvant se & cadunt, sed nos
surgimus ac consistimus. Psal. XX. 8. 9. Locum Zacharianum,
B. C. D. jam sine omni interpretum collatione vel examine propo-
nemus, quando inter illos quidem nulla fere hic est discrepantia.

Zachar. III. v. 1. & 2.

ET ostendit mihi Jehosnam sacerdotem magnum, stantem coram Angelo Jehovæ, & Satan stabat ad dextram ejus, ut adversaretur ej. Et dixit Jehovab ad Satan: increpet Jehovab te Satan, & increpet te Iehovab, qui elegit Ierusalem: Nonne hic torris est ereptus de igne?

§. I.

Prima sunt ista verba quarta, ut communiter recensent, visionis, quam habuit Zacharias, Filius Barachia filii Iddo, Zachar. I: 1. 7. Esdr. V: 1. Diversus omnino est hic Propheta, a Zacharia filio Jojada, de quo, 2. Par. XXIV: 20. 21. Nec constat illum eundem esse, cujus occisionis reos facit Judæos, Salvator, Matth. XXIII:

35. Etiam si hic apud Evangelistam alius esset a filio Jojada. Tempus visionum ipse Zacharias noster indicavit, c. I: 7. 8. videlicet, annum secundum Darij, mensem undecimum, qui vocabatur Schebat, diemq; ejus mensis vigesimum quartum. Mensem Schebat maximam partem, Januario nostro respondere censent Chronologi: Et quia jam ultra medium mensis protracta iterata revelatio, in id tempus, quo incidit Februarius, transferenda erit visio. Majori nonnihil difficultate de anno quæritur, quem tamen distinctè notarunt Zacharias, & Esdras c. IV: 24. & V: 1. Non enim inter omnes convenit, quis Darius ille sit. Darius Nothum hic collocavit Scaliger, eumque sequuntur Calvisius, Helvicus, & recentiorum plerique: inter quos B. Tarnovius, ad Hagg. I: 1. secundum illos accidit hæc visio, circa finem anni Mundi

di 3527. Verum pro *Dario Hystaspide*, ex recte intellectis historicis sacris, riteque collatis cum aliis, nec non e consensu veterum Hebræorum, Græcorum & Latinorum, rationibusque non contemnendis, feliciter pugnant alii: eritque *Darij Hystaspidis annus secundus*, quo hæc visa sunt, annus mundi 3485. secundum calculum *D. D. Calovij*. Nos porro propositorum verborum ordinem sequemur.

§. II. *Et ostendit mihi.* plene dicitur *c. I. 20. Et ostendit mihi Jehovah.* Eratque ostendens *Filius Dei*, tunc se manifestans in forma humana, *c. I. 8. & II. 1.* Et hic sæpius *Homo & Angelus* vocatur, *c. I. 10. 11. &c.* Ille divinâ suâ potentiâ, expresse & sensibilibiter conspicienda hæc exhibuit Zachariæ, modo illo, quo Prophetis visiones Divinæ contigerunt. Adeo ut oculis suis perceperit ostensâ in nocturna visione, *c. I. 8.* Non tamen *dormiens*, ut *Drusus* censet ad *c. IV. 1.* vel in somnio, quomodo & *DEUS* sæpe revelationis beneficium dare consuevit, *Gen. XXII. 12. 16. conf. Num. XII. 6.* Sed *vigilans* vidit. Id manifestum ex *levatis oculis*, *c. I. 18.* ubi mox, *v. 20.* subjungitur, *Et ostendit mihi Jehovah.* Sic *c. II. 1. Levavi oculos & vidi.* Ac sequitur eodem visionum ordine in verbis propositis: *Et ostendit mihi.* Finita quoque hac visione quarta, fatetur *Propheta*, *c. IV. 1.* Angelum se excitasse, non dormientem, sed *sicut virum, qui suscitatur a somno.* Tanta quippe erat visionum sublimitas, ut in illarum contemplatione se fatigans *Propheta*, admiratione & stupore, quasi somno, correptus fuerit, quod *Danieli* quoque contigit, ut ipse *c. IIX. 17. 27. & X. 8. 9. 10.* notavit, & ex illo plurimi ad *Zachar. IV. 1.* Fuit itaque perspicua admodum visio, de qua hic *Zachar. III.* non imaginaria; nec *oculis* saltem *mentis* percepta; quo sensu *Belga* illam allegant in notis ad *Gen. XLVI. 2.* ac distinguunt ab illa, quæ *oculis corporis* facta est, *Gen. XV. 5.* Verum ipsi sibi contradicunt, dum ad *Zach. I. 9.* fateri coguntur, *res istas externe & sensibilibiter hic apparuisse.* Non equidem dicimus tam

naturale visus objectum habuisse *Zachariam*, ac habuit *Abraham*, stellas intuendo; fuit tamen ipse videndi actus, verus & non imaginarius. Præterea ex emphatica Prophetæ locutione, quæ occurrit *c. I: 9. 13. 14. 19. & II: 3. & IV: 1. 4. 5. & V: 5. 10. & VI: 4.* cum dicit *Angelum locutum fuisse in se*, id urgeamus, quod Angelus ille, qui erat *Verbum Dei hypostaticum*, peculiari illuminationis gratia & gradu, interius affecerit mentem Prophetæ, quo & visiones illas divinitus concessas esse sciret, & earum significationem assequeretur, ac verba, quæ vel illi, vel aliis in visione dicta erant, ita dicta fuisse, certo mentis lumine perciperet. Quod rectissime probat *B. Tarnovius* contra *Tremellium* ex phrasi, *Iste Angelus iste loquens in me*, & ex *Num. XII: 2. 8. 2. Sam. XXIII: 2. Hof. I: 4.* Verum, quod pro hac sententia *Kimchium* laudat, ita habendum: Agit *Rabbinus* de locutione, *videre te faciam, Zach. I: 9.* probatque idem significare quod *audire te faciam*, ex permutatione sensuum, *Gen. XXVII: 27. Exod. XX: 18.* Sic quoque ex illo *R. Salomon ben Melech* in *Michlal Jophi.* Illud vero *Angelus loquens in me*, nude exponit ex *Zach. I: 7. fuit verbum Domini ad Zachariam.* Obiter ad primum propositorum verborum vocabulum, & hoc observamus, quoniam Prophetæ *visionem* narrat, huc quoad rem ipsam non respicere voluisse *Judam*, dum in *Epistola sua v. 9.* monitum elicit ex *historia*, de re vere gesta circa corpus *Mosis*, sive dicamus *Apostolum* illam ex peculiari revelatione, sive aliunde, habuisse. Graviorem censuram meruit audacia *Beze*, qui textum originale follicitavit, pro corpore *Mosis*, corpus *Josue* substituendum suspicans.

§. III. Ostendit vero Dominus *Zachariæ, Jehosiam sacerdotem magnum*; Hic cum *Serubabele* principe tribus *Judæ*, populo è captivitate *Babylonica* redeunti, præfuit; Nomen ejus, *Jeschua filius Jozadak* scribitur, *Esdra II. 2. & III. 2. & X. 18. Nehem. VII. 7. & XII. 1.* At apud *Haggæum Jehoschua, filius Jehozadek. Hag. I. v. 1. 12. 14. & II. 3. 5.* Et similiter apud Prophe-

tam nostrum, c. III. 1. 6. 8. 9. & VI. II. Quoad significationem, exiguam observant interpretes differentiam, hanc tamen variandi libertatem non sine ratione fuisse, conjicere licet; scilicet, quod illi historici, eum cum populo salutem ac liberationem, accipientem considerabant. Propheta vero amarunt scrip- tionem magis *hiphelicam*, ut sic etiam quoad notionem dandi ac prestandi salutem, propiori typo Salvatorem nostrum præfi- guraret. Sacerdotem vero summum, sub illis quartæ visionis momentis, ostendere voluit Deus; quoniam solliciti admodum erant Judæi, & tantum non desperabant de solennis & antiqui cultus restitutione, quandoquidem videbant sacerdotium suum, non solum externa carere magnificentia, qua ante captivitatem fulgebat, sed & quod illud gerentes, non uno peccatorum ge- nere polluti erant; huic scandalo, ut ajunt commentatores, occurrere voluit Deus. Et postquam superioribus visionibus, Ecclesiæ libertatem & amplitudinem declaraverat, nunc Jeho- suam sacerdotem summum, stantem coram Angelo, accusatum a Satana, defensum a Jehova, vestibus sordidis exutum, orna- tumque splendidis ac habitu sacerdotali, divinis postmodum monitis ac promissionibus animatum, in visione ostendit Za- chariæ, ut ea rursus in nomine Domini, Sacerdoti summo toti- que Ecclesiæ exponeret, quo multa in exhortationem & con- solationem discerent.

§. IV. Vidit Propheta, Jehosnam stantem coram Angelo Do- mini. Magno consensu faniores interpretes, veteres & recen- tiores, hic per Angelum Domini, intelligunt Angelum increatum, Filium Dei: Angelum facierum Domini, Esaj. LXIII. 9. Angelum federis, Malach. III. 1. Id & hic ad Zach. III. notatum in notis Bibliorum vernaculis. Et ne opus sit pro illa veritate ex præce- dentibus Zachariæ capitibus, vel scripturis aliis, cumulare pro- bationes, id omnino evincit ipsa hæc visio quarta: Nam v. 2. in casu recto vocatur Jehovah: Et dixit Jehovah ad Satan. Angelis reliquis imperat, v. 4. dixit ad stantes ad facies ejus, dicen-

do: *removete vestimenta sordida ab eo.* Peccata remittit: dixit ad Jehosuaam: *Vide, transire feci à te peccatum tuum;* quod ne quis ministerialiter ab eo fieri potuisse, dicat; veram justitiam & sanctitatem donat, sub typo *vestium mutatoriarum*, conf. *Esaj. LXL. 10. Apoc. III. 18.* Ac utrumque sibi, ut auctori tribuit. *Michaëlem* hic intelligunt Judæi & Pontificiorum plerique, quibus suo more, suffragatur *Grotius*, provocans ad *Epist. Jude, v. 9.* ubi Michaël Satanæ se opponens, eadem verba protulit, quæ hic apud Zachariam sequuntur: ἐπιμήσοι σοὶ Κύριε Δεῦ, *increpet te Dominus:* quoniam οὐκ ἐτόλμησε κείσιν ἐπενεγκῆν βλασφημίας. *Non ausus est iudicium blasphemie inferre.* Unde *Jud. v. 9.* communiter intelligunt, de Angelo creato, est namque modestia illa Angelica, majestate Filij Dei inferior, ut alicubi ait *B. Danhaverus.* Equidem *Michaël* quoque dicitur Filius Dei, in scripturis, *Dan. XII. 1.* ut alia magis controversa loca non addamus: Ideo *D. D. Calovius, Bibl. Illustr. Tom. 1. pag. 937.* Cocejum & alios respiciens, ait: *Id extra controversiam positum non esse, Michaëlem apud Judam esse Angelum creatum.* Verum enim vero, pro ratione probationum, quas hætenus vidimus, tutiorem existimamus sententiam communem; & ne ex illo loco *Jude,* huic nostro præjudicium fiat, sufficit dixisse: Aliud a Juda scribi, aliud a Zacharia visum fuisse. Et cum creatus Angelus sufficeret ad defendendum corpus Mosis, hic majorem gratiæ & potentiæ suæ spem dare voluisse Filium Dei, toti Ecclesiæ Judicæ, dum ipse se sinit defensorem Jehosua. Dicis cum *Grotio,* at plus ille non dixit Satanæ, quam dixerat Michaël, Mosis corpus defendens, *increpet te Dominus?* Verum non hic legitur, quod plus dicere ausus non fuisset, quod de Michaële certum est; sed quia Filius Dei sententiã hanc tulit adversus Satanam: *increpet te Dominus.* Credendum id hic locum habere, quod ipse ait: *Joh. V; 19. Non potest filius facere a seipso quicquam, nisi quod viderit Patrem facientem.* Non certe quod minorem habeat dignitatem vel potentiam, quia unum sunt, *Joh. X. 30.* sed propter unita-

unitatem essentiae & voluntatis, *Joh. V. 21. 30.* Omniaque referenda vult Filius in gloriam Patris, *Joh. IIX. 38. & IX. 3. Phil. II. 11.*

§. V. Phrasis, *Stare coram Angelo, vel ad facies Angeli*, a multis exponitur de functione sacerdotali Jehosuae, citantque *Psal. CXXXV. 2.* At ibi in Hebræo alia verba sunt. Alii cautiore, inter quos *Tarnovius*, adferunt *Deut. X. 8. 1. Sam. XVI. 22. 1. Reg. XVII. 1.* Nos sic sentimus: Esse aliquem, vel fieri aliquid, *Ad facies alicujus*, ex usu linguae sanctae praesentiam unius ad alterum notat, *Esaj. LXVI. 22. &c.* *Ad facies DEI* vel *coram DEO* esse, vel aliquid agere, praesentiam DEI quoque indicat, quam reverentur & colunt Sancti, *Gen. XVII. 1. & XXIV. 40. 1. Reg. XIIX. 15. &c.* vel alium praesentiae divinae usum notat. *Stare ad facies DEI*, itidem de praesentia singulari. *Gen. XIIX. 22. &c.* Proinde qui hic, id saltem innui vult, quod Jehosua in hac visione, *coram & in conspectu Angeli* steterit, id dicit, quod nemo negare potest. *Stare ad faciem alicujus*, idem esse ac *ministrare*, dici nequit, nisi admittatur *ἑκτονόγια*, ubi *ad ministrandum* additur, ut *1. Reg. IIX. 11.* vel praepositur, ut *Ezech. XLIV. 15.* Sed ex ratione contextus, nude positum, *Stare ad facies alicujus*, etiam *ministerium* includit, sic *1. Reg. I. 2. 2. Par. X. 6. Jerem. LII. 12. &c.* Et peculiariter de *sacerdotum ministerio*, *Judic. XX. 28. &c.* Qui propterea *accedentes ad DENM*, *Exod. XIX. 22.* & *propinqui* ejus vocantur, *Lev. X. 3.* Proinde si extra formam judicii, & in aliquo opere sacerdotali, vidisset Jehosuam Propheta, tunc *stare ad facies Angeli, ministerium* ejus indicasset. Verum, quia in nulla sacerdotalis functionis parte occupatus introducitur, sed e contra coram judice, *Gen. XIIX. 25.* qui tamen postea advocatus & defensor, ex gratia factus, *1. Job. II. 1.* sistitur, peccatorum obnoxius, & ad dextram habens infensissimum adversarium: ideo phrasis *stare ad faciem*, exponenda est, quod ut *accusandus & reus* hic coram Angelo steterit: Sic quoque ante nos alii. Loca investigavimus ubi hoc vult eadem locutio. *Non morietur homici-*

*homicida, donec steterit ad faciem congregationis ad iudicium, Num. XXXV: 12, Josue XX: 6. 20. Ecce sumus ad facies tuas in delictis nostris, Esdr. IX: 15. Et cum eodem humiliationis affectu intelligi potest, 2. Par. XX: 13. Quamquam non dubitamus, propiora loca plura inveniri, si otium fuerit inquirendi. Vocabulum Græcum ἐνώπιον, ut alias, ita etiam in iudicii respectu & descriptione, respondet Hebræorum *lipne*, ad facies, Luc. XXIII: 14. 1. Cor. I: 29. 1. Tim. VI: 12. 2. Tim. II: 14. & plenius Apoc. XX: 12. Causa est non nulla, quod hoc ita firmatum cupimus: siquidem in tentationibus hic primarii solatii nervus est, scire nos habere JESUM defensorem, non solum tunc, quando Deo ministrantes, ante facies ejus stamus, vel in viis ejus ambulamus; sed & quod tunc, quando multorum criminum rei accusamur, nos defendat. Si modo in vera contritione abjectas velimus sordidas peccatorum vestes, & in vera fide sanctæque vitæ proposito, sanctæ justitiæ Christi togam desideraverimus: Ideo additum hic v. 3. *Erat indatus Jehosua vestibus sordidis & stabat ad facies Angeli.* Illum non abegit, quamquam peccatis contaminatus erat, Rom. IV: 5. & V: 6.*

§. VI. Sequitur horribile spectaculum: *Et Satan stabat ad dextram ejus, videlicet Jehosue.* Satan hic est malus Angelus, ex prava illa lapsorum multitudine, sine dubio, primarius: Nam ut res agebatur, regno diaboli maxime noxia, institutio Ecclesiæ, reedificatio templi, & quæ præcedere debebat, reconciliatio populi & sacerdotum Dei cum Deo; ita non dubitandum, quin primus inter illos hic accusatorem se stiterit: Ideo appositum præfixum *ha-Satan.* Quemadmodum in primis capitibus Jobi sæpius, & in Nov. Test. ὁ Σατανᾶς, Matth. XII. 26. Luc. XXII. 21. 2. Cor. XI. 14. &c. cujus prolixior descriptio, Apoc. XII. 9. LXX. h. 1. ὁ διάβολος. R. Aben Esra, nec non R. David Kimchi, hic intelligunt *Sanballatum* ejusque socios, qui Judæorum conatus reedificandi templum & civitatem, illudebant ac impediabant, Nehem. II. 10. 19. & IV. 1. 7. &c. Non obscure eandem

dem sententiam probat R. *Jacob Abendana*, in suo spicilegio ad *Micblal Jopbi*; Ubi & alium Rabbinum laudat qui *Antiochum Epiphanem* hic intelligit; quam opinionem *Voëtius* Disp. select. Tom. I. pag. 906. etiam *Aria Montano* tribuit. Accuratius, ut solet, procedit R. *Abarbanel* in Prophetas posteriores, p. 283. Inter decem quæsitæ ad visionem quartam, hoc primum facit: *quis sit Satan ille?* An sit *figmentum malum*, secundum sententiam R. *More*, verum quia per id, ex usu Thalmudistarum, Angelum malum, sive ut vocant, *Angelum mortis* intelligere oportet, ideo hanc sententiam tanquam improbabilem rejicit, quia non convenit, ex mente ejus, ut *Angelus malus staret ad dextram sacerdotis summi sancti Domino*: recipit vero sententiam *Aben Esra & Kimchii*, probatque ex *Esra, IV. 6. Scripserunt (Sitnah) accusationem contra habitatores Jebudab & Jerusalem. Sitnah v. Accusatio a Satan* adversario, derivatur. Sed ut Judæi in agnoscendo vero Ecclesiæ defensore, cæci sunt, ita quoque circa hostem ejus, non raro cæcutiunt. Rabbini opponimus auctoritatem *Jonathanis Targumista*, qui hic *chattab*, peccatorem interpretatur: qua ratione tanquam auctor primus omnis mali & peccati, etiam in Nov. Test. ὁ ἄνομος, *malus ille*, appellatur, *Matth. XIII. 38. Eph. 6. 16. 1. Job. III. 12. &c.* Præterea R. *Salomon Jarchi* in dubium non vocat sententiam de angelo malo; Nomen ejus, ut antea dictum, non minus hic bis, ac in libro Jobi quindecies, cum demonstrativo præfixo ponitur, at ibi *Cbaldaus*, exigua instexione, nomen *Satan* retinuit, & *Aben Esra*, de angelo capit, prolixè adferens & rejiciens opinionem R. *Saadie*. Pari- ter R. *Moses ben Nachman*, de *Angelo mortis* exponit. De ratione *Abarbanelis*, ex eo quod ad dextram stetit, post videbimus. Locus *Esra IV. 6.* nihil nos movet, nam si fuisset in visione *Sanballat* vel sociorum aliquis, utique ille æque ac *Jehosua* nominaretur. Et contra vim externam humanam resistentem, jam ante ex visione secunda, *Zach. I. 20. 21.* sat consolationis habebant, ut non opus fuisset, hanc novam addere. Convenien-

tia inter nomen *Satan* & *accusationem*, non obstat, ubi res ipsa aliam *accusationem* indicat, quam quæ *Esdr. IV. 6.* Sed nec minoris momenti quæstio est, *An revera hic adfuerit Angelus malus? An vero, in imagine vel specie aliqua, visioni Propheticæ convenienti? Affirmamus prius; Expresse namque hic dicitur stetisse ad dextram Jehosua.* Et quod notandum, Non ait Propheta: *Et ostendit mihi Jehosua & Satanam*, ut *Drusus* legi posse existimat, sed ait, *Et ostendit mihi Jehosua, & Satan stabat ad dextram ejus, &c.* Ideo cogitandum, quod Angelus increatus Filius Dei, permiserit inimico & adversario, nunquam non circumvaganti terram, *Job. I. 7. 1. Pet. V. 8.* ac imprimis tunc operoso, in impediendo opere sacro, ut accederet, sequæ accingeret, ad accusandum; ut eo validius Omnipotens ille suorum defensor, divina increpationis sententia, hostem infensissimum repelleret & abigeret? Ipse adest Diabolus, cum permissionem aliquid faciendi, a Deo impetrat, *Job. I. & II. 1. Reg. XXII. 22. Matth. IIX. 31.* Annon & tunc adlit, cum iudicium & sententiam increpatoriam audiet? Certe hoc non magis negari potest, & minus negari debet, quam illud. Rem extra omne dubium ponit, locus *Apoç. XII. 10.* Non certe imago vel umbra Diaboli, sed ipse est *κατὰ τὸν ὄψον, accusans fratres beatorum in cælo triumphantium, ante conspectum Dei, die ac nocte*: Si aliter dixerimus, non una inextricabilis exurgeret difficultas; Num credamus Filium Dei subornasse aliud aliquid visibile, speciem Diaboli gerens? Et si ita fuisset, An illa species potuisset *Satanæ* narrare sententiam contra se latam; vel si narrasset, An sic validam agnosceret Diabolus? Alia erat ratio *Jehosua*: omnia quippe, quæ ad illum spectabant, vidit & audivit Propheta, idque eo fine, ut ea in nomine Domini, illi ac toti Ecclesiæ Judaicæ denuo diceret, ac postmodum, secundum ductum Spiritus Sancti, scripto consignaret. Dicis, Diabolus spiritus est, & sic non poterat videri? verum cogites, illum hic ut adversarium *Jehosua* access-

lisse, & ut ab illo conspiceretur, formam vel speciem visibilem induisse.

§. VII. *Stabat autem Satan ad dextram Jehosue.* Plures ejus rei causæ assignantur. *Grotius* ait: *quia in tribunalibus latus dextrum est actoris*, ita fere & *Drusus*, hoc obtinuisse apud Romanos, *Coccejus* ad h.l. & apud Judæos, *Tarnovius*, asserunt, Ac quoniam ea erat diaboli impudentia, ut actoris & adversarii partes, contra creptum ex igne torrem Jehosue, susciperet: ita hæc ratio responsi loco sufficeret, ad id quod antea objiciebat *Abarbanel*, incertum an dignitati Jehosue, vel modestiæ diaboli magis sic consulturus. Verum addimus & hoc: sicut *ad dextram esse alicui jurando*, est insigniter ac prospere res alicujus servare & promoveri, *Psal. XVI. 8. & CIX. 31. & CX. 5. & CXXI. 5. Esaj. LXIII. 12. &c.* Ita quando quis *ad dextram stat ad adversandum*, innuitur quod summo conatu & validissime resistat, quoniam sic dextram, aptissimum agendi instrumentum, impedire ac continere vult; ut bene observavit *Pembellus*. Præterea quoniam res hic ut in judicio agitur, tota phrasis commode illustratur, ex *Psal. CIX. 6. 7.* Ubi talis est imprecatio in hostem Christi: *Constitu super eum impium, & adversarius (Satan) stet ad dextram ejus, cum judicatus fuerit, exeat impius, & oratio ejus sit in peccatum.* Sic quando *Satanas*, angelus malus, dicitur stare ad dextram Jehosue, id indicatur, quod vehementissima accusatione urgere voluerit, ut Jehosua *judicatus impius exiret, & oratio ejus esset in peccatum.* Sed & id ad proxime allatum e *Psalms* locum, notandum, quod ibi non necessario de Angelo malo, accipienda est vox *Satan*, sed de quovis adversario; sic non raro occurrit: *vid. 1. Sam. XXIX. 4. 1. Reg. V. 4. & XI. 14. 23. 25. conf. D. D. Gejer. in Psalmos.* Verum in illis locis, non ita peculiari indice usurpatur vox *Satan*, ut in *Jobi & Zachariæ* libris, ac proinde non sequitur, etiam in propositis verbis de quovis adversario agi. Peculiaris usus vocabuli

est, *Matth. XVI. 23.* & plus ibi dictum, quam *2. Sam. XIX. 22.* quia consilium Petri, & gloriae Dei adversum, & Satânico regno proficuum fuisset. Cujus reprehensionis periculum incurrunr, qui impedire conantur, quod in gloriam Dei vergit. Sequitur in verbis Zachariae

§. IIX. Stabat Satan ad dextram Jehosuae, ut adversaretur ei. In Hebræo elegans est ad nominis rationem allusio, stabat *ha-Satan lesitno*, ad adversandum ei. Vere tunc, inquit Tarnovius, *mensuram nominis sui implens*. Neque tamen hic mentio fit aut *criminis*, cuius Jehosua in simulavit, aut *pœnae*, cuius illum reum postulavit Satan: sed ex accusationi opposita defensione, & ex investitura, ut ita loquar, sacerdotali, quam in visione ostendit *Filius Dei*, apparet hoc maxime agere voluisse diabolum, ut *pœna* loco Jehosua indignus declararetur sacerdotio, ne sub illo, ejusve cura, structura templi procederet, aut cultus solennis restitueretur. Sic bene expositum est in *notis Bibl. vernaculis*. *Crimen* Jehosuae, *Vatablus negligentiam* statuit, vel, ut pluribus effert *Tirinus*, *fuit segnities in munere docendi populum, eosq; ad obedientiam & ad edificationem provocandi*. Plures commentatores in eo conveniunt, quod *remissior erat, sinebatq; proprios filios & fratres alienigenis copulari*: *Esra, X. 18.* habent id ex *R. Salomo Jarabi*, qui eousque processit, ut dicat, Jehosua mundum ac purum fuisse, etiam si filii illicitis matrimoniis peccaverint. Rectius *B. Tarnovius & D. D. Calovius*, occasione *vestium sordidarum, v. 3.* monent; *sacerdotem maximum cum suis collegis, ac auditoribus, multis magnisq; peccatis pollutum fuisse, etiam post captivitatem, ut in libris Esra & Nehemia ultimis capitibus, ac primo Haggæi videre est.* hoc indicavit *carnalis & maculata ejus tunica, Jud. Ep. v. 23.* Hieronymus expresse ait: *Vera erat Satane accusatio, ac certam sibi pollicebatur victoriam de inimico.* Nec dubium, quin vehementissime accusationem instituerit, cum eousque redactum videbat sacerdotium, ut sibi ad sinistram in jugo stare summus sacerdos.

§. IX. Sed nunc tempestive sequitur in visione, validissima Jehosua defensio, *Et dixit Jehovah ad Satan: Increpet Jehovah te Satan, &c.* Jehovah loquens, est Filius DEI, qui & Angelus appellatur, hic v. 1. Prorsus insanus est Grotius, qui ut nonnulli Judæorum, hic per μετὰ δὲ ἡμῶν aut ἐναντίον, intelligendam esse vocem Jehovah, de Michaële, censet: quia partes DEI agit; merito hic castigatus a D. D. Calovio. Et laboriosissimus Anglus, *Matthæus Polus*, quamvis sibi proposuerit, tradere quævis interpretamenta sine aliquo examine, hanc tamen Grotij corruptelam sine censura dimittere non potuit, sed addit: Illam Grotij & quorundam apud *Drusium*, sententiam, refutat communis gentium praxis, & usus loquendi: neque enim, v. g. legatus Regis Britanniae, dicitur Rex Britanniae, sed legatus Regis, &c. Nonnulli veterum sub nomine Jehovah, etiam Job. I. 6. Angelum intelligebant summum, creatum tamen, per quem Dominus cum Satana locutus fuisset, vid. *Coccejus in Job.* Et forte simile quid in mente habuit *Voëtius*, quando Job. I. & II. nec non, i. Reg. XXII. tanquam hypotyposin parabolicam, tutius accipi posse existimat. Credo bonos viros indignum DEO putasse, si cum Diabolo loqueretur, sed (1) Loqvella b. l. intelligenda DEO conveniens. (2) Non est indignum Judici, si in judicio cum malis loquatur, verba sunt D. D. Seb. Schmidij in Job. pag. 23. Addens, Recte contra asseritur, ubicunq; Deus dixisse, aut locutus esse dicitur, vox Domini proprie sumitur.

§. X: Dura autem verba dixit Jehovah ad Satan: *Increpet Jehovah te Satan.* Bene hic observavit *Pembellus*: Non disputat Dominus cum Satana, sed eum obmutescere cogit, Accusatio enim, licet vera, intempestiva erat & maligna. De sensu verborum *Increpet te Jehovah*, videndum. Certum est, quod increpare notet, verbis reprehendere, Et sic Rabbi *Nathan* exponit in Concordantiis, & patet ex Gen. XXXVII. 10. Ruth. II. 16. Prov. XIII. 1. 8. & XVII. 10. sed & de malo affligente, quod ul-

tra verba procedit, usurpatur, *Cur non increpasti Jeremiam?* Jer. XXIX. 27. de *pulsione in fugam*, Esaj. XXX. 17. *Chilias (velitrum) una, a facie increpationis unius, & a facie increpationis quing., fugietis omnes.* Lutheri versionem merito hic laudat D. D. Varenius in *Esajam*, pag. 380. Svetica, generaliore vocem *Roop/* adhibet, Fennica prorsus omittit. Ex istis locis colligitur *increpare*, etiam in humanis, vehementem *reprehensionem verbalem*, Prov. XIII. 1. vel *gravem repulsionem realem*, significare. At quia pro ratione potentiae & irae in increpante, *gravior vel remissior Est increpatio*, ita oportet illam, quae a Deo irato provenit, esse vehementissimam. De illa autem capiendum, quoties praeter adducta loca in Vet. Test. occurrit: Occurrit a. *undeviginti* locis de Deo, nam Verbum *gaar, increpavit*, decies legitur; nomen *gearah, increpatio*, novies. At semel *migereth*, Deut. XXIX. 20, ubi a Pagnino redditur *contritio*; Ubique vero *increpatio a Deo*, notat insignem & omni vi humana majorem, potentiae aut irae Divinae, aut utriusque effectum. *Columnae caeli obstupescunt ab ejus increpatione*, Job. XXVI. 11. *denudantur ab illa, fundamenta terrae*, 2. Sam. XXII. 16. *Psal. LIX. 16. fugiunt ab illa aquae*, *Psal. CIV. 7. Exiccat eadem mare*, *Psal. CVI. 9.* Et sic sapius ad mare refertur, *Nabum I. 4.* & alibi, etiam in Novo Testamento, *Matth. IIX. 26.* Id ubique vult, quod res increpata sine aliqua vi resistendi, Deo cedat. Vix enim, quando res inanimatas tangit Dei increpatio, perditionem vel destructionem illarum includit, praeter *Malach. II. 3.* Ubi Pagninus, Arias, Junius Tremellius, Pineda, &c. reddunt *corrumpere*. Verum quando *increpatio Dei animata ferit*, aliud dicendum, & per extirpationis, occisionis, vel coercitionis effectus, explicanda est, *Psal. IX. 6. Increpasti gentes*, Pagninus, reddit, *Subvertisti: plures, perdidisti*, *Psal. LXIIX. 31. Increpa feram*, ubi plerique interpretum vertunt: *disperdere vel disperdisti*. *Esaj. LI. 20. Filij tui defecerunt, jacuerunt -- pleni excandescencia Domini, increpatione Dei tui*. *Esaj. LXVI. 15. Ecce Dominus in igne veni-*

veniet - ad reddendum in ira furorem suum, & increpationem suam in flamma ignis. *Malach. III. 11.* Et increpabo vobis (in usum vestrum) devorantem, & non corrumpet, h. e. noxia animalia exterminabo. Ex vi itaque vocis in hisce, ad mentem plerorumque commentatorum in h. l. verba Jehovæ ad Satan, ita explicat D. D. Gejerus in *Psal. IX. 6.* *Increpet te Jehovah, h. e. te iniquum accusatorem depellat severe a tribunali suo, atq; ne porro interpelles, viam intercludat suppliciiis inslictis gravibus.* Subjungit verba *B. Lutheri.* Gottes schelten ist so viel/ als dem Teufel wehren vnd abschrecken/ daß er sein fürnehmen durch Gottes Gewalt muß lassen. Et quod illud increpare per conterere ex *Rom. XVI. 20.* exposuerit, monet. *Vinarienses* de increpatione sic scribunt: Gott der Himlische Vatter bändige dich / und wehre deinem bösen fürnehmen. In priori verbo eleganter respiciunt dominationem ferocium animalium, quæ vinculis verberibusque fit. Parum dicit *Coccejus* in Lexico, quando increpat, *Zach. III.* exponit, silere jubet. Ambigue dictum à *Vatablo* in h. l. *Increpet te, h. e. avertat te a voluntate tua;* melius quod addit: *prohibeat ne possis accusare.* Et huc fere redit sensus aliorum commentatorum: minorem discrepantiam examinare nunc non vacat. Verum id forte non placebit Judæis, quibus, ut vidimus supra, magna erat cura, loco Satanæ alium substituere adversarium: illi forte & nunc increpationem ultra verbalem reprehensionem extendere non velint. laudabunt regulam *Aben Esra, ad Psal. IX. 6.* quando scribitur *sive beth, h. e. in, tunc notat excisionem,* citat *Rabbinus Mal, II. 3.* Hanc observationem habet ex illo *Buxtorfius* in Lexico. At fidentius eandem usurpavit *Drusius* in *Mal. II.* suppresso tamen nomine. Et quia habetur bis in verbis propositis cum *beth, in: increpet in te Satan,* ideo verbis saltem increpatum urgebunt. Verum enim vero, ausim dicere, odio Judaico, quo semper gens ista de gentibus loquitur, istam regulam confictam ab *Aben Esra:* Nam *Mal, III. 11.* ubi additur *in,* non minor cogitan-

tanda est perditio vel extirpatio noxiorum animalium, quam gentium, *Pfal. IX. 6.* & superbonum *Pfal. CXIX. 21.* & ferarum, *Pfal. LXIIX. 31.* ubi & non alibi præter *M. I. II. 3.* abest in. Imo *Esaj. XVII. 13.* ubi itidem *increpabit in eum*, ex contextu de non minori pœna capiendum quam *Pfal. IX. 9.* Præterea quod *LXX.* hic reddunt: ἐπιμύσει ἐν σοὶ Κύριε; Id Judas *v. 9.* ἐπιμύσει σοὶ Κύριε. Habuit itaqve pro eodem: alias dicendum; aut minorem dicam Diabolo scriptam apud Zachariam, quam apud Judam; aut Apostolum vim phraseos Hebrææ, propter genium lingvæ Græcæ omisisse, quod non temere admittendum.

§. XI. Sed attendenda vis repetitionis: *Et dixit Jehovah, ad Satan, increpet Jehovah te Satan, & increpet te Jehovah: qui eligit Jerusalem.* Insignis & mysterio non carens repetitio: ac proinde gravissimus error in editione Græca *LXX.* interpretum, quæ cum Vatabli versione prodiit, A. 1587: quoniam ibi omittitur, at in reliquis, ut & in aliis Orientalibus comparet. Omnino certitudinem rei, ac diligentiam suam sic indicavit *Jehovah loquens*, ut existimat *B. Tarnovius*; Verum ultra quid querendum esse judicamus, *R. Abarbanel* ultro fatetur, in confessio esse, quod in scripturis frequenter duplicentur voces, in re eadem, ut reddatur sensus intensior, *sed* inquit, *p. 283. columna 1.* *Non notum est, quod inveniat in scriptura duplicatus sensus, verbis aliis, hunc in modum, ut in isto increpet Jehovah te Satan, & increpet te Jehovah: Et si secundum sententiam interpretum nostrorum, Satan sint angustantes Jehudam, quæ erit illa increpatio?* Fatendum est, quod quando in Scripturis Divinis legitur, Jehovah locutum de Jehova vel ad Jehovam, id evidentissimum esse argumentum, plures esse in Divinitate Personas, quod & rectissime in notis Bibliorum vernaculis observatum est, ad h. l. & alibi: Latius hoc ipsum demonstrat *D. D. Calovius, System. Tom. III. pag. 24. seqq.* ut alios nunc non addam. Et hæc est ratio, quod plerumque ita exponant Theologi: *Dixit Jehovah ad Satan, increpet te Jehovah, hoc est.*

Dixit Filius Dei ad Satan; increpet te Deus Pater; Sic Eusebius, Hieronymus, Theodoretus, ap. Baldu. conf. in b. l. Vinarienses, Belgæ, Pineda & Drufius, qui tamen suam inconstantiam prodit, dum illam locutionem; dixit Iehovah, increpet te Iehovah, conferendam putat cum hac: dixit Moses Socero Mosis, quam nullibi in scriptura invenies, & incongrue admodum dicit esse similem huic: *Pluit Dominus a Domino, Gen. XIX. 24.* Sunt equidem in codice Vet. Test. per plurima loca, ubi bis ponitur nomen Dei vel *Iehove*, unus loquens de altero, *Exod. XI. 1. 3. & XXIII. 20. 21. & XXXIII. 19. Mal. III. 1.* Ac in his vera est regula B. Lutheri: *Duabus personis nominatis, includitur persona Spir. S. loquentis in scriptura. 2. Sam. XXIII. 2. 2. Pet. I. 21. Gerh. Diss. Isag. p. 151.* rationem vero intimiorem, pro subintellegendo in illis Spiritu S. monstravit D. D. Seb. Schmid. de antiquiss. fide Mosaica circa myst. Trin. & in Coll. Bibl. V. T. pag. 113. Interim suo pondere omnino æstimanda loca, ubi ter habetur *Iehovah*, in illo posito. Non enim verum est dictum *Abarbanelis*, talem repetitionem, qualem hic habemus, non amplius reperiri in S. scriptura; damus locum huic nostro omnino similem, in quo ter ponitur *Iehovah*, & ita, ut *Iehovah* loquens bis repetat *Iehovah*, *Iehovah*, idque non solum in eodem *Pasuk*, sed & ante *Atnach*. *Exod. XXXIV. 6. Et transiit Iehova, ante eum (Mosen) & clamavit Iehovah, Iehovah, misericors & gratosus.* Ex hoc loco non tantum pluralitas Personarum probatur, de quo cit. *Colleg. Bibl. pag. 126.* sed & rectissime sic connectunt *Vinarienses*: *Nieß er (prediget der Sohn Gottes) und sprach: Herr! Herr! Gott (Vatter und h. Geist.)* Cumque præterea ex trina repetitione, *Exod. III. 6.* Ex solenni benedictione, *Num. VI. 24. 25.* Ex Trisagio, *Esaj. VI. 3.* aliisque longe plurimis documentis, informati fuerint pii Vet. Test. de S. S. Trinitate; ideo credimus in loco *Zachariano*, certum respectum esse ad Myſterium Trinitatis. Nam si dicunt ideo repeti ad firmandam rem, ut sapius in lingua Hebræa, ostendent rationem cur *Iehovah* bis & non ter repetat nomen illud sanctissimum; sic enim trina aliarum rerum repetitio occurrit, *Ier. VII. 4. & XXII. 29. Ezech. XXI. 27.* At quia *Iehovah* tantum bis, & hic & apud Mosen exclamat *Iehovah, Iehovah*, indicat præter se esse duas personas, de quibus *Iehovah* prædicatur: Advertendum voluit ad Trinitatis myſterium, *Munsterus* ad h. l. rationem hanc addit: *Quia Dominus locutus est ad Dominum, utrinque enim in Hebræo scribitur nomen tetragrammaton.* Sed illa ratione firmissime pro pluralitate concluditur. *Conf. B. Gerhard. Diss. Isag. de Trinit. c. II. cum c. IV.* Distinctius tradit D. D. *Calovius System. Tom. IV. pag. 259.* Et dixit *Iehovah*, (*Angelus ille Dominus*) ad Satan; *Iehovah* (*Deus Pater*,) increpet te Satana, *Iehovah* (*Spiritus S.*) increpet te. Tertio loco positum *Iehovah* ad Spiritum

S. referendum esse patet, quia est tertia Divinitatis persona; deinde quia pulsio dæmoniorum, peculiari ratione illi adscribitur, *Matth. XII. 28. Luc. XI. 20.* deniq; quia *electio Ierusalem*, cum tertio loco posito nomine *Iehova*, connectitur; quæ electio respicit Ecclesiam.

§. XII. Ita namq; repetuntur verba: *Et increpet te Iehovah, qui elegit Ierusalem.* Loco & Et, pleriq; interpretum, inquam reponunt: *increpet te, inquam Dominus*, sic *Vatablus*, *Munsterus*, & qui Syriacam & Arabicam versionem Latine reddiderunt, id tamen in ipsis Orientalibus non legitur. *Genevenses*: *Voire l' Eternel, qui a eslu Ierusalem.* *Diodati* hoc modo, prioribus similior: *sgriditi, dico, il Signore.* Suetica ex *Luthero*, *Ja! Hæren nâpse tigh.* In rem nostram optime *Anglus*, *Even the LORD that hat chosen Ierusalem.* ille *Dominus qui elegit Ierusalem.* Sic quoque versio *Fennica*: *Se Hæra/ ic.* quod commodissime exponitur per *ἐκείνου*, ille: At hoc pronomem ille, est quasi characteristicum tertiæ personæ in Divinitate, ut ex *Job. XV. 26. & XVI. 8. 13.* *B. Gerhardus in Harmon. c. 176.* monet. Addimus & hoc ex *Targum Ionathan*, qui ita verba ista *אֲדַבְרֵיךָ דְּיְהוָה.* *Increpet te Dominus ille, cui placuerit collocare Schechinah*, h. e. visibilem gloriæ suæ apparitionem, *in Ierusalem.* At quoniam omnium Judæorum opinione, abfuit *Schechinah* a templo secundo, *vid. Kimchi ad Hagg. I. 8.* & auctores citati à *D. Licent. Carpvio, Profess. Lips. celeberr. in notis ad Schickard. jus Regium, pag. 28.* Proinde erat, si non in templo, tamen Hierosolymæ illustris admodum *Schechinah*, die Pentecostes, quando visibiliter Spiritus Sanctus datus est Apostolis. Actio illa Divina, *eligere Ierusalem*, tories in solatium Veteris Ecclesiæ laudata, *1. Reg. II. 44. & XI. 13. 2. Reg. XXI. 7. &c.* Tribus quidem Divinitatis personis, communis, tamen quia hoc in loco ponitur, ad indicandum certissimum propositum Divinum, parandi sibi per restaurationem Ecclesiæ Hierosolymitanæ, amplissimam Nov. Test. Ecclesiam, *Zach. I. 17. & II. 12. Esaj. II. 3.* ita credimus, in loco nostro idem obtinere, quod in Symbolis Ecclesiarum nostrarum, ductu Scripturæ Sacræ fit, dum beneficia Dei Ecclesiæ data, peculiari attributione Spiritui Sancto adscribuntur. Absit tamen ut excludatur Pater vel Filius Dei. Rationem attributionis monstrat *B. Lutherus in Catechesi*: & prolixius *S. Augustinus, serm. 186.* de tempore. Suo loco rectissime dictum a *B. Tarnovio*, consentientibus *Vinariensibus*: *Elegit Dominus Ierusalem, ut esset urbs in qua Messius tandem aliquando in his terris, visibili sub specie viveret, ac opus redemptionis perficeret*: Adeoque de Ierusalem cum ambitu suo proximo, dixit Salvator: *Ecce ascendimus in Ierusalem &c. Luc. XIX. 31.* Ipsam vero passionem extra civitatem inchoavit in horto, *Matth. XXVI. 36, 37.* & ex-

tra portas consummavit, *Hebr.* XIII. 12. ac resurrexit, *Joh.* XIX. 41. Sed Spiritus S. non nisi Hierosolymæ visibili modo dandus: Spiritus S. semper quoque est in Ecclesia, typo Jerusalem adumbrata, *Esaï.* LIX. 20. 21.

§. XIII. Sed & consideratione dignissimum est, quod Filius Dei, qui in statu exinationis, non semel increpavit Diabolum, *Matth.* XVII. 18. &c. hic ait: *Increpet Iehovah te Satan?* Ratione unitatis essentialis Divinæ, & quoad effectum ac eventum ipsum, non minus a Filio Dei hic increpatus est Diabolus, Iehosua accusaturus, quam ibi in historia Evangelica, ejecta sunt Dæmonia; nam accusationem suam Satan as omittere cogitur, quoniam sequuntur in visione, quæ ad ornandum & instruendum Iehosua faciebant: ac fugatum Diabolum, exinde concludere licet, quia *v. 4.* dicuntur illi solum *stantes ante Angeli facies*, qui sordidas removebant vestes, angeli sc. boni: Ipse autem Salvator in diebus carnis suæ increpando eiciebat Dæmonia, ejus rei causa sine dubio erat, ut ostenderet se esse *Messiam*, DEUM & HOMINEM, Divinamque habere potentiam, & *ut operam Diaboli destrueret, apparuisse*, *Matth.* II. 29. *1. Job.* III. 8. Et sic non usus est ea formula, quam apud Zachariam legimus; rem ipsam tamen non dissimulavit, *vid. Matth.* XII. 28. Quod autem ita, in loco Prophetico, locutus sit, omnino ex sapientia Divinæ consilio factum est. Duas ejus rei dedimus rationes supra §. IV. circa finem: addimus nunc alias duas, videlicet: ut ostenderet se esse verum *Mediatorem* inter DEUM & HOMINES, idque non solum in sequentibus quartæ visionis actibus, sed & peculiariter in procuranda vera suorum defensione contra Satanam. Observarunt id *Belgæ* in notis suis ad h. l. Et *B. Tarnovius* exprimis verbis *v. 2.* hunc elicit locum communem. *Christus non tantum est Mediator pro Ecclesia tota, apud DEUM Patrem intercedens, 1. Job.* II. 1. 2. *sed imprimis pro fidelibus ejus ministris omni, Luc.* XXII. 32. *Job.* XVII. 8. 9. 15. 17. 20. *sicut h. l. sacerdotis maximi causam fideliter agit contra Satanam.* Altera ratio est: ut eo major inde nasceretur Ecclesiæ Judaicæ consolatio, postquam scivisset se adversus accusationes Satanæ, & omnem potestatem infernalem, ita defendi Divinitus; quod *Iehovah* Filius Dei, non solum denunciata increpationis sententia, Satanam accusantem abegerit; sed & quod rogaverit *Iehovam* Patrem, & *Iehovam* Spiritum Sanctum, ut porro Satanam increparet, & supplicii ac vinculis coerceret.

§. XIV. Ultimò in verbis Zachariæ propositis dicit *Iehovah* Dei Filius de Iehosua: *Nonne hic torris ereptus de igne?* Bis præter h. l. vox Hebræa occurrit. Prior locus nostro dissimilior; *Esaï.* VII. 4. *Ne mollescat cor tuum, a duabus caudis titionum fumigantium istorum:* sic duo Reges hostes Judæorum appellantur quoniam vana eorum esset ira & brevi ex-

firipanda: ita Scholiasta Vinarienses & Anglici. Calvin. Musculus, Forer. Alter locus, Amos IV. 1. Subverti vos, quemadmodū subvertit DEUS Sodom & Gomorrah, & fuistis sicut torris ereptus de incendio. Respici voluit nonnulli ad, 2. Reg. XIV. 25. Et quia apud Amosum non de uno tantum, sed pluribus vox torris, usurpatur, putamus non incommode sentire illos, inter quos sunt Glossatores Bibl. vernaculorum, qui & eandem vocem hic apud Zachariam intelligunt, de populi Judaici reliquiis e captivitate Babylonica reductis, illorum enim omnium sub typo Jehosua, defensorem se sistit Jehovah Omnipotens. Fabula est Judæorum, Jehosua hunc cum aliis, Jer. XXIX. 21. 22. in ignem fuisse conjectum, sed miraculose liberatum vestibis saltem adustis. Habent hanc Talmudici, placetque R. Salomoni Jarchio; referunt eandem R. D. Kimchi, & R. Isaac Abarbanel, sed probant magis sententiā Aben Esra, videlicet Jehosua sic dici respectu captivitatis Babylonicae, e qua ille liberatus, & vestibis sordidis nigrisque, instar torris semiadusti, cum reliquiis quibusdam evaserat, potentia Divina inde ereptus; sic & Christiani exponunt. Afflictiones quippe igni saepe comparantur, Psal. LXVI. 12. Ezech. XXII. 20. Zach. XIII. 9. quod & Livelejus in Amos IV. notavit. Verborum itaq; ultimorum hic erit, secundum Munsterum & Pembellum, sensus plenior: *Crudeliter & injuste agis, qui extinctum ignem, resuscitare studes, tu sonaris etiā hunc relictum titionem auferre? Non ita erit, sed hinc edificabitur civitas, unde rursus consurget regnum, & quidem magnificentissimum, regnum scilicet Christi.* Inde B. Baldwinus in b. l. pulchre observat providentiæ Divinae morem servandi paucos, per quos maxima quæque deinde efficit. Esdr. IX. 8. Elegans est meditatio B. Tarnovij in b. l. p. 86. de fideli per afflictiones probato, cum torre ex igne erepto, comparando. Verum illam, aliaque plenius scribenda non admittit proposita brevitatis.

§. XV. Multa in ista defensione Jehosua πῶς τρωοῦμαι Christianorum, Eph. VI. 13. spectant. Nunc id tandem dicimus, posse unumquemque fidelium, qui novit se Divino sanguine Jesu nostri ejusque victoriis redemptum esse ac liberatum, factumque in vera fide mystici ejus corporis membrum, ac civem caelestis Jerusalem, posse inquam illum, imo debere, plena in Deum Trinunum fiducia, Adversarium, tentantem vel quovis modo vexantem, ita objurgare: *Increpet Dominus te Satan, increpet te Dominus, increpet te Dominus, qui elegit Jerusalem.*

Rom. XVI. 20. Apoc. XIV. 12.

Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus nostris velociter!
Hic patientia sanctorum est, hic custodientes mandata
Dei, & fidem JESU.